

> Stravné a kapesné v příkladech

Poskytování náhrad cestovních výdajů při pracovních cestách tuzemských i zahraničních řeší zákoník práce v sedmé části.

Poslední novela zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, byla uveřejněna ve Sbírce zákonů pod číslem 365 z roku 2011 a nabyla účinnosti 1. ledna 2012.

Přinesla novou úpravu v podobě krácení stravného z důvodu zaměstnanci poskytovaného částečného nebo plného bezplatného stravování, tedy jídla majícího charakter snídaně, oběda nebo večeře.

Pokud bylo zaměstnanci během pracovní cesty poskytnuto jídlo, které má charakter snídaně, oběda nebo večeře, na něž zaměstnanec finančně nepřispívá (dále jen „bezplatné jídlo“), přísluší zaměstnanci stravné snížené za každé bezplatné jídlo až o hodnotu

- a) 70 % stravného, trvá-li pracovní cesta 5 až 12 hodin,
- b) 35 %, stravného, trvá-li pracovní cesta déle než 12 hodin, nejdéle však 18 hodin,
- c) 25 % stravného, trvá-li pracovní cesta déle než 18 hodin.

Poskytování stravného od roku 2012 stanoví, že stravné zaměstnanci nepřislouží, pokud mu během pracovní cesty, která trvá

- a) 5 až 12 hodin, byla poskytnuta 2 bezplatná jídla,
- b) 12 až 18 hodin, byla poskytnuta 3 bezplatná jídla.

Sazby tuzemského stravného upravuje a mění každoročně na základě § 189 zákoníku práce Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR příslušnou vyhláškou, a to podle údajů Českého statistického úřadu o cenách vozidel, o cenách jídel a nealkoholických nápojů ve veřejném stravování a o cenách pohonných hmot.

Pro kalendářní rok 2014 je to vyhláška č. 435/2013 Sb.

Tuzemské pracovní cesty

Rozlišuje výši stravného pro:

1) zaměstnance zaměstnavatele:

A – v rozpočtové neboli státní správě

B – v podnikatelské sféře

2) podnikatele

Základní úprava stravného je stanovena

- pro podnikatelskou sféru v hlavě II – § 156 až § 172 ZP a
- pro rozpočtovou sféru jsou stanovené odchylky v hlavě III – § 173 až § 181 téhož ZP.

A - Zaměstnanci zaměstnavatele v rozpočtové neboli státní správě

Jsou uvedeni v § 109 odst. 3 zákoníku práce.

Jsou zde uvedeny následující organizace:

- a) stát,
- b) územní samosprávný celek,
- c) státní fond,
- d) příspěvková organizace, jejíž náklady na platy a odměny za pracovní pohotovost jsou plně zabezpečovány z příspěvku na provoz poskytovaného z rozpočtu zřizovatele nebo z úhrad podle zvláštních právních předpisů a
- e) školská právnická osoba zřízená Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí podle školského zákona.

Zaměstnavatelé v rozpočtové sféře musí striktně dodržovat pravidla pro poskytování tuzemského stravného.

Pro kalendářní rok 2014 přísluší za každý kalendářní den pracovní cesty stravné ve výši

- a) 67 Kč až 80 Kč, trvá-li pracovní cesta 5 až 12 hodin,
- b) 102 Kč až 123 Kč, trvá-li pracovní cesta déle než 12 hodin, nejvýše však 18 hodin,
- c) 160 Kč až 191 Kč, trvá-li pracovní cesta déle než 18 hodin.

To znamená, že zaměstnavatel v rozpočtové sféře může rozhodovat o výši tuzemského stravného pro své zaměstnance pouze v rámci tohoto stanoveného rozpětí.

Dále nově platí, že pokud zaměstnavatel sám neurčí nebo i zapomene sjednat před vysláním zaměstnance na pracovní cestu výši stravného, přísluší zaměstnanci stravné ve výši dolní sazby.

B – Zaměstnanci zaměstnavatele v podnikatelské sféře

Jsou všichni, kteří nejsou uvedeni v § 109 odst. 3 zákoníku práce.

Zaměstnavatelé v podnikatelské sféře mohou svým zaměstnancům tuzemské stravné libovolně navyšovat, podle vlastního uvážení bez jakéhokoliv omezení.

Pokud však bude překročena horní hranice závazně stanovená pro zaměstnance zaměstnavatele v rozpočtové sféře, musí být z částky, která převyšuje nárok zaměstnance v rozpočtové sféře odvedena daň a splněna povinnost odvodů na sociální a zdravotní pojištění.

Stravné pro tuzemské pracovní cesty pro podnikatelskou sféru

upravuje § 163 zákoníku práce, a to pouze v dolním limitu (tj. v nejnižší možné výši). Za každý kalendářní den pracovní cesty poskytne zaměstnavatel zaměstnanci stravné nejméně ve výši

- 67 Kč, trvá-li pracovní cesta 5 až 12 hodin,
- 102 Kč, trvá-li pracovní cesta déle než 12 hodin, nejdéle však 18 hodin,
- 160 Kč, trvá-li pracovní cesta déle než 18 hodin.

Pokud ale nesjedná zaměstnavatel nebo neurčí před vysláním zaměstnance na pracovní cestu vyšší stravné, než je stanovené, přísluší i tady zaměstnanci stravné v té nejnižší výši. Při poskytnutí bezplatného jídla bude stravné kráceno o nejvyšší procentovou hodnotu stanovenou pro jednotlivá časová pásma.

Poznámky:

Pro všechny zaměstnance všech zaměstnavatelů pak platí, že pro ně není předmětem daně z příjmů fyzických osob tuzemské stravné do výše horních sazeb platných pro rozpočtovou sféru, tj. pro kalendářní rok 2014 do výše 80 Kč, 123 Kč a 191 Kč.

Zaměstnavatel v rozpočtové sféře musí o stanovená procenta stravné zaměstnanci z důvodu poskytnutí bezplatného jídla snižovat (krátit). Pro podnikatelskou sféru se zachovává možnost snížení stravného „až o hodnotu“ (od 0 do 70 % nebo od 0 do do 35 % nebo od 0 do 25 %). Tím dochází od kalendářního roku 2012 k rozdílu mezi podnikatelskou a rozpočtovou sférou.

Příklad 1

Tuzemská pracovní cesta trvala 9 hodin, zaměstnavatel poskytl stravné ve výši 80 Kč a oznámil zaměstnanci před pracovní cestou jeho snížení (krácení) z důvodu poskytnutí bezplatného 1 jídla (oběda) o 30 %.

Řešení pro zaměstnance

v rozpočtové sféře:

80 Kč je horní hranice v roce 2014 v rozpočtové sféře při pracovní cestě 5–12 hodin, proto může být přiznáno.

Bylo-li zaměstnanci během pracovní cesty poskytnuto bezplatné jídlo, musí být zaměstnanci v rozpočtové sféře stravné sníženo za každé bezplatné jídlo o 70 %, trvá-li pracovní cesta 5 až 12 hodin.

Stravné tedy bude:

$$80 - (80 \times 0,7) = \mathbf{24 \text{ Kč}}$$

Vždy se vypočtená částka zaokrouhluje na celé koruny nahoru (pozn. v tomto případě nebylo třeba zaokrouhlovat)

Řešení pro zaměstnance

v podnikatelské sféře:

V podnikatelské sféře může být stravné kráceno dle uvážení zaměstnavatele.

Částka, která překračuje rozpočtovou sféru musí být zdaněna a musí být odvedeno zdravotní a sociální pojištění.

$$80 - (80 \times 0,3) = 80 - 24 = \mathbf{56 \text{ Kč}}$$

Částka 24 Kč, platná pro rozpočtovou sféru, není předmětem daně.

Z navýšených 32 Kč musí být zaměstnanci stržena 15% daň, 4,5 % na zdravotní pojištění a 6,5 % na sociální pojištění (celkem bude sraženo 8,32 Kč).

Zaměstnavatel musí ještě odvést z 32 Kč 9 % na zdravotní pojištění a 25 % na sociální pojištění (celkem 10,88 Kč).

Zaměstnanec dostane

$$56 - 8,32 = \mathbf{47,68 \text{ Kč}}$$

Zaměstnavatel zaplatí

$$56 + 10,88 = \mathbf{66,88 \text{ Kč}}$$

Příklad 2

Tuzemská pracovní cesta trvala 9 hodin, zaměstnavatel oznámil, že poskytne stravné ve výši 150 Kč, a oznámil zaměstnanci před pracovní cestou jeho krácení z důvodu poskytnutí bezplatného 1 jídla (oběda) o 30 %.

Řešení pro zaměstnance

v rozpočtové sféře:

80 Kč je horní hranice v roce 2014 v rozpočtové sféře při pracovní cestě 5–12 hodin. Nemůže být přiznáno víc.

Bylo-li zaměstnanci během pracovní cesty poskytnuto bezplatné jídlo, musí být zaměstnanci v rozpočtové sféře stravné kráceno za každé bezplatné jídlo o 70 %, trvá-li pracovní cesta 5 až 12 hodin.

Stravné tedy opět bude:

$$80 - (80 \times 0,7) = \mathbf{24 \text{ Kč}}$$

Řešení pro zaměstnance

v podnikatelské sféře:

V podnikatelské sféře může být stravné poskytnuto a kráceno zcela dle uvážení zaměstnavatele.

Částka, která překračuje rozpočtovou sféru, musí být zdaněna a musí být odvedeno zdravotní a sociální pojištění.

$$150 - (150 \times 0,3) = 150 - 45 = \mathbf{105 \text{ Kč}}$$

Částka 24 Kč, platná pro rozpočtovou sféru, není předmětem daně.

Z navýšených 81 Kč musí být zaměstnanci stržena 15% daň, 4,5 % na zdravotní pojištění a 6,5% na sociální pojištění (celkem bude sraženo 21,06 Kč).

Zaměstnavatel musí ještě odvést z 81 Kč 9 % na zdravotní pojištění a 25 % na sociální pojištění (celkem 27,54 Kč).

Zaměstnanec dostane

$$105 - 21,06 = \mathbf{83,94 \text{ Kč}}$$

Zaměstnavatel zaplatí

$$105 + 27,54 = \mathbf{132,54 \text{ Kč}}$$

Příklad 3

Tuzemská pracovní cesta trvala 9 hodin, zaměstnavatel neurčil vyšší stravné a neoznámil zaměstnanci jeho krácení z důvodu poskytnutí jednoho bezplatného jídla.

Řešení pro zaměstnance v rozpočtové i v podnikatelské sféře:

Pokud bylo zaměstnanci během pracovní cesty poskytnuto bezplatné jídlo a zaměstnavatel zaměstnanci neurčil výši stravného a neoznámil krácení, přísluší zaměstnanci stravné v minimální výši. Při pracovní cestě 5–12 hodin 67 Kč, snížené o 70 % za poskytnutí jídla.

$67 - (67 \times 0,7) = 67 - 46,90 = 20,10$ Kč, zaokrouhloeno na celé Kč nahoru **21 Kč**

2) Stravné podnikatelů

Stravné podnikatelů můžeme uplatnit až při pracovních cestách delších než 12 hodin v kalendářním dnu. Ostatní platí obdobně.

Sazby pro rok 2014 jsou:

102 Kč až 123 Kč, trvá-li pracovní cesta déle než 12 hodin, nejvýše však 18 hodin,

160 Kč až 191 Kč, trvá-li pracovní cesta déle než 18 hodin.

Příklad 4

Lékař provozuje svoji praxi v Liberci a 9.–13. ledna 2014 se zúčastnil vzdělávacího semináře v Praze.

Vyjel 8. 1. 2014 ve 13 hodin, vrátil se 13. 1. 2014 v 17 hodin. Ubytován byl v hotelu bez snídaně.

Náleží mu následující stravné:

8. 1. 2013 stravné nenáleží, cesta trvala méně než 12 hodin.

9.–12. 1. 2014 náleží lékaři stravné 160–191 Kč za den. Předpokládáme, že si vezme to nejvyšší možné 191 Kč.

13. 1. 2014 trvale pracovní cesta méně než 18 hodin, možné stravné je 102–123 Kč.

Opět budeme počítat s největší možnou částkou.

Celkové stravné bude $(4 \times 191) + 123 = 887$ Kč

Pokud by se lékař ubytoval v hotelu se snídaní, stravné by se následně krátilo.

9.–12. 1. 2014 by se stravné 191 Kč za den krátilo za jedno poskytnuté jídlo o 25 %, tedy na 144 Kč

13. 1. 2014 trvale pracovní cesta méně než 18 hodin, stravné 123 Kč by se krátilo o 35 %, tedy na 80 Kč.

Celkové stravné bude $(4 \times 144) + 80 = 656$ Kč.

Zahraněční stravné

Základní sazba zahraničního stravného přísluší, pokud doba strávená mimo území České republiky trvá v kalendářním dni **déle než 18 hodin**.

Trvá-li pracovní cesta **12 až 18 hodin**, přísluší zahraniční stravné **ve výši 2/3 třetin základní sazby** zahraničního stravného.

Pokud doba strávená mimo území České republiky je **12 hodin a méně, avšak alespoň 1 hodinu, nebo déle než 5 hodin, pokud zaměstnanci vznikne za cestu na území České republiky právo na tuzemské stravné, je ve výši jedné třetiny základní sazby** zahraničního stravného.

Při pracovní cestě kratší než **1 hodina** se zahraniční stravné neposkytuje.

Na rozdíl od podnikatelské sféry musí zaměstnavatelé rozpočtové sféry vždy poskytnout svým zaměstnancům zahraniční stravné s respektováním základní sazby zahraničního stravného.

Také pro zahraniční pracovní cesty, obdobně jako pro tuzemské pracovní cesty, je upraveno snížení stravného z důvodu poskytnutí bezplatného jídla během zahraniční pracovní cesty zaměstnancům. Nová úprava je plně adekvátní nové úpravě pro tuzemské stravné.

Pro podnikatelskou sféru je také ponecháno stanovené rozpětí v procentech pro snižování a pro rozpočtovou sféru pevná procenta.

I zde platí, pokud bylo poskytnuto bezplatné jídlo, přísluší zaměstnanci zahraniční stravné

– v podnikatelské sféře ve výši základní sazby snížené za každé bezplatné jídlo **až o hodnotu,**

– v rozpočtové sféře snížené za každé bezplatné jídlo **o hodnotu**

a) 70 % zahraničního stravného, jde-li o zahraniční stravné v třetinové výši základní sazby,

b) 35 % zahraničního stravného, jde-li o zahraniční stravné ve dvoutřetinové výši základní sazby,

c) 25 % zahraničního stravného, jde-li o zahraniční stravné ve výši základní sazby.

Zahraněční stravné nepřísluší, pokud během cesty,

– která trvá 5 až 12 hodin, byla poskytnuta 2 bezplatná jídla

– a která trvá 12 až 18 hodin, byla poskytnuta 3 bezplatná jídla.

Kapesné

Zaměstnavatel ve „veřejném i soukromém sektoru“ může zaměstnanci poskytnout kapesné do výše 40 % zahraničního stravného.

V roce 2012 vznikl problém, zda má na horní hranici kapesného (tedy na maximální možnou částku, která nepodléhá u zaměstnance zdanění) vliv případné krácení stravného z důvodu bezplatně poskytnutého hlavního jídla.

Bylo potvrzeno, že krácení zahraničního stravného z důvodu bezplatného zabezpečení jídla při pracovní cestě nemá vliv na maximální limit kapesného poskytovaného až do výše 40 % zahraničního stravného.

Základní sazby zahraničního stravného pro kalendářní rok 2014 stanoví vyhl. Ministerstva financí č. 354/2013 Sb.

Příklad 5

Zaměstnanec je vyslán na třídní zahraniční pracovní cestu do Rakouska do Vídně.

Z Brna odjel v 10.00 hod., překročil česko-rakouské hranice v 11.30 hod. Vracel se třetí den a překročil rakousko-české hranice v 16.00 hodin. Do Brna přijel v 17.30 hodin. Jaký je nárok na stravné?

Zaměstnanci přísluší stravné ve výši:

1. den – tuzemské stravné nepřisluší, protože cesta na hraniční přechod trvala pouze 1 a 1/2 hodiny, zahraniční stravné ve výši 2/3 základní sazby stanovené pro Rakousko, protože pobyt v zahraničí byl 12 a 1/2 hodiny. 2/3 ze 45 EUR je 30 EUR.
2. den – pobyt v Rakousku – stravné 45 EUR.
3. den – třetí den je stejný jako první, tedy 30 EUR.

Celkem by zaměstnanci náleželo stravné ve výši 105 EUR a kapesné maximálně do výšky 40 %, tedy 42 EUR.

Pokud by zaměstnanec vyjížděl v 6 hodin z Chebu a do Chebu se 3. den ve 22 hodin vrátil, příslušelo by mu ještě 1. a 3. den tuzemské stravné ve výši 67–80 Kč za tuzemskou pracovní cestu trvající 5–12 hodin.

Pokud by tento zaměstnanec měl v hotelu snídani nebo jiné jedno jídlo, krátilo by se stravné 2. den o 25 % (na 33,75 EUR) a 3. den o 35 % (na 19,5 EUR).

Kapesné se nemění a zůstává maximálně do výše 40 %, tedy 42 EUR.

Příklad 6

Zaměstnanec je vyslán na jednodenní zahraniční pracovní cestu do Německa k předání určitého materiálu, a to tak, že z místa východiska pracovní cesty pojezdí na česko-německou hranici 3 hodiny, z hranic do místa přechodného pracoviště mu cesta bude trvat 2 hodiny a taktéž zpět na německo-českou státní hranici a do místa ukončení této pracovní cesty dojezdí po 3 a 1/2 hodinách.

Zaměstnanci přísluší pouze tuzemské stravné, za dobu za 6 a 1/2 hodiny (3 a 3 1/2 hodiny). Protože jeho doba strávená mimo území České republiky netrvala déle než 5 hodin, nepřisluší zaměstnanci zahraniční stravné. 4 hodiny pobytu v zahraničí, za které nepřisluší zaměstnanci zahraniční stravné, se přičtou k době strávené na tuzemské pracovní cestě.

Zaměstnanci bude příslušet stravné i za celou dobu trvání zahraniční pracovní cesty, v tomto případě za dobu 10 a 1/2 hodiny.

Opakujeme si

Pokud čerpáme stravné podle pravidel určených pro rozpočtovou sféru, dáme si stravné plně do nákladů.

Pokud krátíme stravné při poskytnutí bezplatného jídla podle pravidel rozpočtové sféry, nemusíme nic dodávat a platit zdravotní a sociální pojištění.

Kapesné je možno přiznat při zahraničních cestách až do výše 40 % základní sazby dle délky pracovní cesty a není kráceno při poskytnutí bezplatných jídel.

Lékař podnikající jako fyzická osoba musí dodržovat pravidla po podnikatele. Lékař, který je zaměstnancem svého s.r.o., dodržuje pravidla pro zaměstnance v podnikatelské sféře.

Při zpracování této problematiky jsme kladli veliký důraz na názornost a konkrétní příklady.

To bylo samozřejmě na úkor přesných legislativních formulací, které si v případě zájmu můžete dohledat.

Rádi vám je zašleme v elektronické podobě. Napište si o ně na adresu: info@infolekar.cz.

*zpracovala MUDr. Hana Taxová,
šéfredaktorka časopisu*

**Písemná právní, daňová a administrativní
poradna pro předplatitele časopisu
Informace pro lékařské praxe
v roce 2014
ZDARMA!**